

індивідуалізації покарання, а також впливає на можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності і покарання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 03 вересня 2019 р.)
2. Кримінальний кодекс України, Редакція від 17.03.2021 р. // ВВР України. 2001, № 25-26, ст.131.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 9-те вид., переробл. та допов. Київ : Юридична думка, 2012. 1316 с.
4. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-те видання, доповнене і перероблене. Київ: Атіка , 2009. 512 с.

Майданик Кирило Павлович
курсант 2-го курсу інституту №3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Мостепанюк Л.О.**
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

**ДО ПИТАННЯ ЗВІЛЬНЕННЯ
ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

Україна перебуває на шляху становлення як правова та демократична держава, яка дотримується принципів верховенства права, законності, забезпечення прав та свобод людини та громадянина. Це пов'язано з реформами різних галузей законодавства. Зокрема, йдеться про кримінальне законодавство та державну політику із питань протидії злочинності в цілому. Одним із таких заходів є інститут звільнення від кримінальної відповідальності.

Як відомо, норми права мають базуватися на наукових обґрунтуваннях, досягненнях та розробках. Саме тому актуальними є наукові дискусії щодо окремих положень кримінального законодавства. Завдяки цьому відбувається їх постійне вдосконалення, що забезпечує відповідність сучасним реаліям та запровадження більш досконалого та ефективного правового регулювання.

Положення щодо звільнення від кримінальної відповідальності регулюється окремим розділом Кримінального кодексу України (далі – КК): Розділом 9. Так, зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 44 КК, особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, звільняється від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених КК [1]. Окремо слід наголосити на суб'єкті звільнення від кримінальної відповідальності. Так, відповідно до ч. 2 ст. 44 КК, звільнення від кримінальної відповідальності у випадках,

передбачених КК, здійснюються виключно судом [1]. Таким чином, єдиним органом, що має повноваження визнати особу такою, що не підлягає застосуванню до неї кримінального покарання, є суд.

Говорячи про підстави звільнення від кримінальної відповідальності, можна назвати такі, як звільнення:

- у зв'язку з дійовим каяттям,
- у зв'язку з примиренням винного з потерпілим,
- у зв'язку з передачею особи на поруки,
- у зв'язку із зміною обстановки,
- у зв'язку із закінченням строків давності.

Необхідно більш детально визначити характеристики таких підстав.

Дійове каяття є важливою підставою звільнення від кримінальної відповідальності, яка спрямована на те, щоб не застосовувати до особи заходів кримінальної відповідальності у разі її щирого визнання вини. Як відомо, головною метою кримінальної відповідальності є виправлення особи, забезпечення усвідомлення нею негативного характеру вчиненого правопорушення. Тому у разі визнання особою своєї вини та розуміння суспільної небезпечності діяння, що вона вчинила, відпадає необхідність застосовувати відповідні заходи до такої особи. Тому така підстава безпосередньо пов'язана з особою порушника та з його світоглядом, зокрема, щодо правопорядку, моральних норм, який сформований на момент вирішення питання про притягнення до відповідальності.

Примирення винного з потерпілим також є тією підставою звільнення від кримінальної відповідальності, що характеризує особу порушника. У разі визнання своєї вини перед потерпілим та задоволення його інтересів суд може не притягувати винну особу до кримінальної відповідальності.

Взяття особи на поруки колективом установи або підприємства може відбуватися лише на підставі заяви такого колективу. Однак така підстава звільнення від кримінальної відповідальності є недостатньо обґрунтованою. Це пов'язано із тим, що колектив та будь-яка особа взагалі не може відповідати за вчинки іншої особи та гарантувати невчинення нею нових правопорушень.

Перші три підстави безпосередньо пов'язані з особою винного, з визнанням ним негативних наслідків вчиненого правопорушення, їх усвідомленням та бажанням змінити власну поведінку, тобто мають суб'єктивний характер. При цьому їх застосування залежить від ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення. Такі підстави можуть бути застосовані лише у разі вчинення особою вперше кримінального проступку або нетяжкого кримінального правопорушення.

Останні дві вищенаведені підстави обумовлені діяльністю органів державної влади, зокрема, законодавця або правоохоронних органів. Так, якщо на момент вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності буде встановлено, що внаслідок зміни обстановки вчинене

особою діяння втратило суспільну небезпечність або воно перестало бути суспільно небезпечним, суд визнає особу як таку, що не підлягає кримінальній відповідальності. Така підстава також залежить від ступеня тяжкості правопорушення та застосовується лише у разі вчинення особою кримінального проступку або нетяжкого кримінального правопорушення вперше.

Іншим видом звільнення від кримінальної відповідальності є сплив строків давності. Мова йде про випадки не виявлення та не притягнення особи до відповідальності правоохоронними органами в строки, встановлені законодавством.

Інститут звільнення від кримінальної відповідальності слід відрізнити від інституту звільнення від покарання та його відбування. Зазначені поняття мають різну природу та визначені різними розділами КК. Так, інститут звільнення від покарання та його відбування спрямований на те, щоб надати особі право не відбувати покарання або його певний строк, або його частини та реабілітуватися в суспільстві швидше. Ця процедура застосовується у разі зменшення рівня чи втрати особою суспільної небезпечності, а також у разі недоцільності чи неможливості застосування чи відбування покарання.

Більш того, звільнення від покарання та його відбування може бути застосоване лише до засудженої особи. При цьому в такому разі, у особи залишається наявність судимості, що також відрізняє її від звільнення від кримінальної відповідальності.

Отже, звільнення від кримінальної відповідальності становить собою інститут кримінального права, що має певні особливості. Тому зазначене залишається актуальним як предмет подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України в ред. від 30 груд. 2020 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 19.03.2021).

Машталяр Вадим Андрійович
курсант 2-го курсу інституту №3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Мостепанюк Л.О.**
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

ПОВТОРНІСТЬ, СУКУПНІСТЬ ТА РЕЦИДИВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

У Кримінальному кодексі України (далі – КК) [1] у розділі VII Загальної частини «Повторність, сукупність та рецидив кримінальних правопорушень» регламентовано випадки вчинення особою двох і більше